

Bedre forvaltning av urbane vassdrag!

Torsdag 19. april samlet 120 deltakere seg til heldagsseminar i CIENS Forum i Forskningsparken i Oslo, hvor de tre elveforaene i Oslo, Bærum og Asker inviterte til seminar om forvaltning av urbane vassdrag.

Seminalet fant sted i et forskningsmiljø, men det var langt fra noen forskerkonferanse vi var vitne til: her var det fokus på praktisk forvaltning, konkrete erfaringer og spennende planer!

Asker, Bærum og Oslo har mange vassdrag som renner gjennom bymessig bebyggelse. De urbane delene av vassdragene utsettes for påvirkning fra mange brukere, med redusert opplevelsesverdi, forurensning og tap av biologisk mangfold som resultat.

Men mye godt arbeid gjøres for å bedre forholdene med mange aktører involvert; kommuner, miljømyndigheter i stat og fylke, grunneiere og utbyggere, beboere og ideelle organisasjoner som de tre elveforaene.

Fra auditoriet i CIENS. Foto: Terje Bøhler

Alle de tre kommunene har satt seg høye mål for de blågrønne strukturer. Oslo er kåret til Europas miljøhovedstad i 2019. Tiltak og planer for urbansvassdragene fikk høy score av juryen. Et av Bærums hovedmål er å sikre en balansert samfunnsutvikling som er mangfoldig, grønn og urban. Utviklingen av Asker skal sikre kommunens grønne profil og historiske forankring, gjennom bevaring av landbruk, landskap, naturkvaliteter og kulturmiljøer.

I åpningsinnlegget satte leder i Oslo elveforum Per Østvold dagorden: De urbane vassdragene er utsatt for fysisk press fra mange brukere. I et urbant vassdrag er det viktig å fremheve opplevelsesverdiene. Stikkord er gjengroing, tilgjengelighet, nedfall, utfylling, hogst, fremmede arter, hageavfall, estetikk og vannkvalitet. Ikke minst har man grunneieres og utbyggere som ønsker å bygge tett på elver og bekker. Oslo Elveforum har siden etableringen i 2000 sett på seg selv som en vaktbikkje som

kontinuerlig snuser etter annonserte reguleringsplaner. De to andre elveforaene følger etter!

Som en ramme for de lokale aktivitetene i kommunene fikk vi en oversikt hva som skjer ute i Europa. En fersk rapport fra det europeiske miljødirektoratet (EEA) ble presentert av NIVAs forskningsleder Sindre Langaas. Fokus på restaurering og forbedring av urbane vassdrag er en europeisk trend. Fra EEA rapporten ble det vist flere eksempler, bl.a. fra Oslo.

Lover og regler for forvaltning av vassdragene er det ingen mangel på. Inger Staubo fra NVE fremhevet betydningen av Vannressursloven, Plan- og bygningsloven og Vannforskriften/EUs vanddirektiv. NVE er opptatt av at Vannressursloven håndheves. Kommunen bør følge opp at grunneier ivaretar sitt skjøtselsansvar. Hun minnet også om at vannstrengen er inntil høyeste vanlige flomvannstand ved 10 års flom. Almene interesser skal tolkes vidt. Stier skal ikke legges tett langs vassdraget, og det skal ikke etableres plen ned til vassdraget. NVE laget ny Veileder i 2017. NVE bør konsulteres for å vurdere om et vassdragstiltak tiltak krever konsesjon.

Nå var det vassdragene i de tre kommunenes tur: Hvordan forvalter Asker, Bærum og Oslo sine vassdrag? Klarer de å forene urbane kvaliteter med biologisk mangfold? Hva kan vi lære av restaureringer og tiltak som er gjennomført? Hvilke gode eksempler har vi på praktisk samarbeide mellom kommuner, utbyggere, grunneiere og ideelle organisasjoner?

Vi fikk i tur og orden gode innlegg om hvordan Asker, Bærum og Oslo kommuner forvalter sine vassdrag i det daglige arbeide. De tre foredragsholderne pekte på styrker og svakheter. Tre viktige poenger som vi noterte oss var bedre kompetanse, bedre samarbeid med frivillige organisasjoner, og bedre samarbeid internt i kommunen.

Svaner i utløpet av Sandvikselva. Sandvikselva og Lysakerelva er åpne fra Marka til fjorden. Men nesten alle elver og bekker i Oslo er lukket når de renner ut i fjorden. Foto Bo Wingård

Nå var det tid for praktiske eksempler med vekt på samarbeid. Dette ble godt illustrert fra frivillige og utbyggere i en spennende vandring gjennom forvaltningen av Østensjøvannet, kampen om åpning av Gaustadbekken, forvaltning og skjøtsel av Neselva hvor 1650 boliger planlegges, og forvaltning av Lysakerelven i samarbeid mellom kommunale og private grunneiere.

Mange deltakere var opptatt av kantvegetasjonen ned mot elver, bekker og vann. Det er viktig å finne balansen mellom folks opplevelsesverdier og utøvelse av friluftsliv, gode leveområder for dyr og fugler, viktigheten av å ha en vegetasjonsone som hindrer tilsig av forurensninger til vannet, og behovet som fisk og akvatisk liv har for beskyttelse fra og tilgang til næring fra trær og vekster som vokser inntil vannet. En livs- og bærekraftig kantvegetasjon sørger også for mindre utgraving og erosjon fra elve- og bekkekantene.

Tjersrudbekken i Bærum ble lukket for mange år siden. I år tar Bærum kommune mål av seg til å åpne bekken ned til Skallumdammen. Foto Bo Wingård

To landskapsarkitekter minnet oss på viktigheten av levende vassdrag for robuste og klimatilpassede byer og tettsteder. Dette er en viktig påminnelse ved et stadig våtere klima. Elvene våre bremser, renses og forsinker vann, og har som regel kapasitet til å føre mer vann i en flomsituasjon. Sammenliknet med håndtering av overvann i rør utgjør elver og bekker effektive flomtraseer i møte med økte nedbørsmengder. "Levende vassdrag", med et rikt liv av planter og dyr, er viktig, fordi vegetasjonen bidrar til å forhindre erosjon, og rense, bremse og transpirere vann.

Seminalet ble avrundet med en paneldebatt hvor deltakerne ble utfordret til å peke på et par tre av de viktigste flaskehalser med tilhørende viktigste «løsninger» for god forvaltning av urbanvassdragene.

Oppsummering av mangfold av problemstillinger og løsninger som ble presentert og diskutert på seminaret er en vanskelig - grensende til en umulig - oppgave.

Arrangementskomiteen har merket seg noen viktige poenger:

- Det er viktig med **bedre samarbeid** mellom aktørene: erfaringen fra Oslo, Asker og Bærum viser at elveforaene kan spille en viktig og konstruktiv rolle. Formidling av kunnskap til grunneiere og innbyggere er en viktig oppgave. Delta og bli respektert i høringsprosesser er sentralt.
- **Kompetanse** er mangelvare. Det er fremdeles behov for mer kunnskap om vassdragene, som hydrologi, økologi og betydningen av kantvegetasjon. Det er viktig med gode løsninger for infiltrering og fordrøyning av overvann m.m.

- Elveforaene har viktig roller som «**vaktbikkje**» og **kompetanseorgan** for grunneiere. Vi vil også være «vaktbikkje» for kommunen. Alle deler av kommunens administrasjon og politikerne må ha forståelse for vassdragets betydning, for loverket vi har som beskytter vassdragene, og for kommuneplanens retningslinjer.
- **Bedre styringsdokumenter** i kommunene som bla reflekterer bedre forståelse av og respekt for loverkets begrensninger og muligheter som kan gi den forutsigbarheten som utbyggerne trenger.

Programmet og lysarkene fra presentasjonene er lagt ut på hjemmesidene til de tre elveforaene og Norsk Vannforening.

Slik ønsker vi at et urbant vassdrag skal se ut! Parti fra Akerselva. Foto Unn Orstein